

Näkymätön monikulttuurisuus kaupungissa: Asuminen ja kaupalliset palvelut

Hossam Hewidy & Johanna Lilius

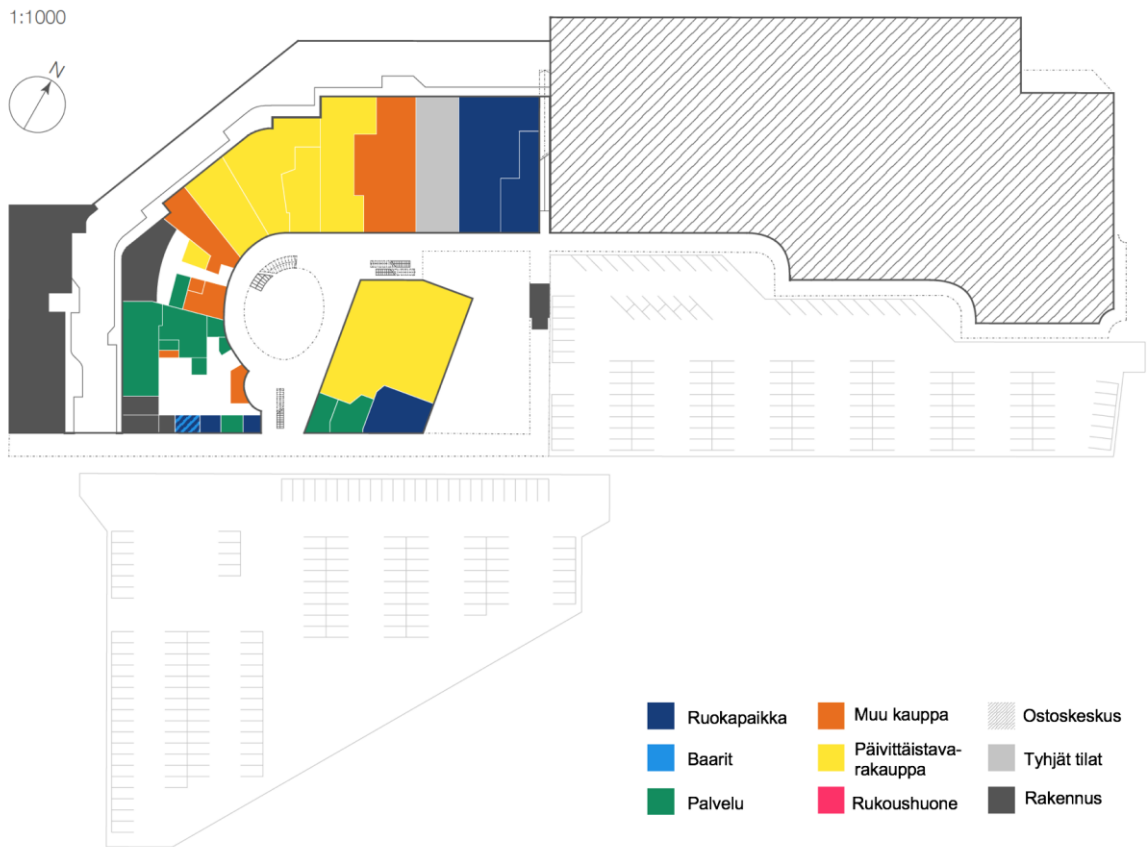
Yhä useampi helsinkiläinen on ulkomaalaistaustainen. Sen myötä uudet tavat käyttää kaupunkia ja moninaisemmat palvelutarpeet tulevat näkyvämmäksi osaksi kaupunkia. Kaupunkisuunnittelussa tämä tiedossa oleva muutos ei kuitenkaan juuri näy. Olemme tarkastelleet muslimien sekä etnisten palveluiden sijoittumista pääkaupunkiseudulla.

Helsingissä on harjoitettu sosiaalisen sekoittamisen politiikkaa aina sotien jälkeisestä ajasta lähtien. Virkamieshaastattelumme osoittavat, että ajatus on edelleen vahvasti läsnä asumiseen liittyvien päätösten tekemisessä. Ajatellaan, että sekoittamalla eri asumismuotoja voidaan vaikuttaa siihen, ettei millekään alueelle kasaannu pelkästään tietyn tyyppisiä asukkaita. Tämä huomioidaan sekä uusien asuntojen hallintamuodoista päätettäessä että Helsingin kaupungin ARA-asuntojen jaossa. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tuottamat tilastokartat kuitenkin osoittavat, että maahanmuuttajat – tässä tapauksessa muslimit – ovat yliedustettuina monilla alueilla pääkaupunkiseudulla.

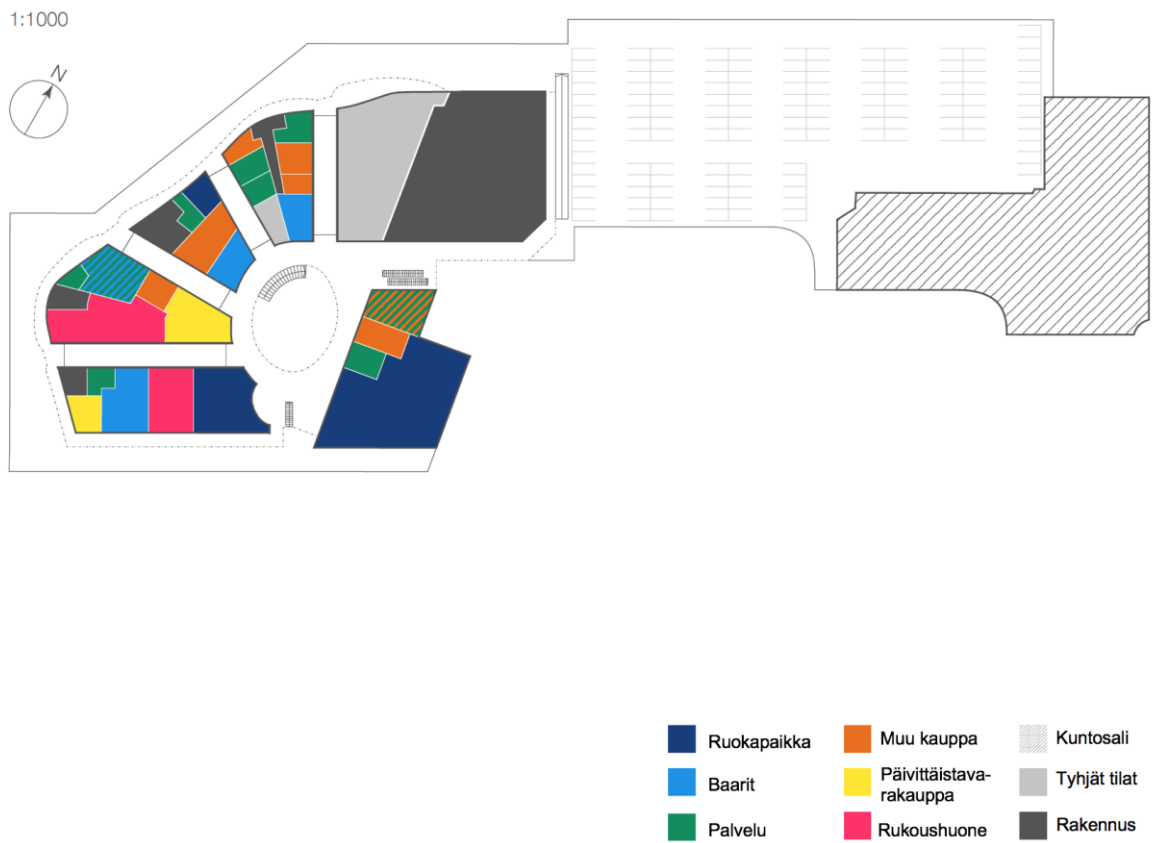
Ymmärtääksemme mistä tämä kehitys johtuu haastattelimme pääkaupunkiseudun isoja vuokranantajia: Helsingin kaupunkia, Kojamoa ja Satoa asukasvalintoihin liittyen. Kävi ilmi, että keskittyminen liittyy erityisesti seuraaviin seikkoihin. Ensinnäkin maahanmuuttajat hakeutuvat tietoisesti lähelle toisiaan, sillä asumalla samasta kulttuurista lähtöisin olevien kanssa on mahdollista saada vertaistukea. Toisaalta kaupungin vuokra-asuntoja jaettaessa pyritään siihen, että taloissa säilyisi monipuolinen asukasrakenne, tähän ohjaa ARA:n ohjeistuskin. Monet ulkomaalaistaustaiset vaihtavat kuitenkin asuntoja taloihin, joissa asuu samasta kulttuurista lähtöisin olevia. Kolmanneksi yksityinen vuokra-asuntomarkkina on kasvussa, ja isot vuokranantajat, jotka aiemmin vuokrasivat ARA-asuntoja, keskittyvät nyt yksityisiin vuokra-asuntoihin. Tämän myötä nämä toimijat eivät enää puutu siihen, että maahanmuuttajat muuttavat samoihin taloihin. Päinvastoin sitä pidettiin luontevana kehityksenä. Maahanmuuttajien hakeutumista yksityisille vuokra-asuntomarkkinoille kuitenkin rajoittaa asuntojen koko. Monesti perheet ovat isoja, jolloin tarjonta ja kysyntä eivät kohtaa. Isoja vuokra-asuntoja on enää tarjolla lähinnä ARA-kannassa, sillä isot yksityiset vuokranantajat ovat myyneet ne asuntoportfolioistaan.

Viime vuosina maahanmuuttajat ovat tulleet varsin näkyviksi tietyissä kaupunginosissa heidän tarjoamiensa palveluiden kautta. Tutkimme maahanmuuttaja-yrittäjiä ja heidän palveluitaan Malmilla ja Itäkeskuksessa (Puhos), ja olimme erityisesti kiinnostuneita ymmärtämään miksi palvelut ovat syntyneet juuri näihin paikkoihin ja mikä niiden tulevaisuus on.

Puhoksen vanhaan ostoskeskukseen perustettiin moskeija jo vuosia sitten, ja sen ympärille on vähitellen muodostunut etnisten yritysten klusteri. Nyt ostoskeskuksessa sijaitsee sekä miesten moskeija että lukuisia elintarvikekauppoja, halal-lihakauppoja, ravintoloita ja kahviloita, leipomoja sekä muun muassa naisten vaateliike ja matkatoimisto (kuvat 30 & 31).

Kuva 30: Puhoksen ensimmäinen kerros

Kuva 31: Puhoksen toinen kerros.

Moskeija määrittelee Puhoksen päivittäistä rytmiä, sillä ruuhka-ajat liikkeissä seuraavat moskeijan rukousaikataulua: kaikkein vilkkainta on tärkeän perjantairukouksen jälkeen. Puhoksella suurin ongelma on pysäköintipaikkojen puute. Puhokseen tuleminen on tapahtuma, johon osallistuu usein koko perhe, ja toisaalta kaupoista ostetaan suuria määriä esimerkiksi riisiä tai lihaa, joita on hankalaa kuljettaa julkisessa liikenteessä. Toinen haaste yrittäjien näkökulmasta on kasvava kilpailu erityisesti halal-lihan ja päivittäistavaroiden osalta. Osa Puhoksesta on lähiaikoina tarkoitus purkaa, ja on vielä epäselvää, miten alueen maahanmuuttajayrityksille käy. Useat haastateltavat painottivat haluavansa jäädä alueelle, koska Puhoksen palveluiden kirjo edistää tasaista asukasvirtaa. Rakennuksen huono kunto ei noussut haastatteluissa esiin.

Myös Malmille on viime vuosina syntynyt suuri määrä etnisten ryhmien ylläpitämiä palveluita (kuva 32).

Kuva 32: Etniset palvelut Malmilla.

Monet nykyiset yrittäjät ovat päätyneet Malmille siten, että heidän käyttämässään tiloissa on jo aiemmin ollut maahanmuuttajayrittäjä. Hyvä sijainti ja liikenneyhteydet ovat myös tärkeitä syitä sijoittua Malmille. Puhoksella Lähi-idästä tulleet yrittäjät ovat enemmistössä, mutta Malmilla eri etnisiä vähemmistöjä on paremmin edustettuina. Esimerkiksi Malmin juna-aseman katettu silta on itseorganisoidusti muodostunut markkinapaikaksi. Saman tyyppistä käytettyjen vaatteiden ja käsitöiden myyntiä tapaa myös entisten neuvostomaiden julkisen liikenteen solmukohdissa. Varsinaista lupaa myymiseen myyjillä ei kuitenkaan ole, ja vartijoiden mukaan kauppaa katsotaan ”sormien läpi”. Malmilla on Lähi-idän ruokaa tarjoavien ravintoloiden lisäksi myös aasialaista ja nepalilaista ruokaa tarjoavia ravintoloita. Havaintomme osoittavat, että ravintolapalvelut ovat erityisesti Malmilla kantaväestön suosiossa. Elintarvikeliikkeissä sen sijaan käyvät pääosin maahanmuuttajataustaiset asiakkaat.

Kaupunkisuunnittelijat Helsingissä ovat tietoisia maahanmuuttajien tarjoamista palveluista. Niitä pidetään tärkeinä, mutta ei ole täysin selvää, miten palveluiden jatkuvuudesta voidaan huolehtia. Tutkimuskirjallisuudessa (esim. Thörn & Holgersson 2016; Hubbard 2017) onkin todettu, että etniset yrittäjät joutuvat usein siirtymään muualle aluekehittämisen myötä. Tilanne Helsingissä ei kuitenkaan tämänhetkisen analyysimme nojautuen ole täysin yksiselitteinen. Ensinnäkin Malmilla suomalaistaustaiset yrittäjät ovat luopuneet tietyistä tiloista niiden kalleuden takia ja tilalle on siirtynyt maahanmuuttajayrittäjä. Asia ei myöskään noussut esiin haasteltaessa maahanmuuttajia. Monet maahanmuuttajayrittäjät päinvastoin suunnittelevat laajentavansa toimintaansa esikaupungista Helsingin keskustaan, eikä liiketilojen vuokrataso ollut toiminnan kannalta kynnyskysymys.

Hubbard, P. (2017). *The Battle for the High Street. Retail Gentrification, Class and Disgust*. London: Palgrave Macmillan.

Lapintie, K. (2014). Miksi monikulttuurisuus ei mahdu suunnittelijan suuhun – eikä päähän? *Yhdyskuntasuunnittelu*, vol. 52, n:o 3.

Thörn, C. & H. Holgersson (2016). Revisiting the urban frontier through the case of New Kvillebäcken, *Gothenburg, City*, 20:5, 663-684.